

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Bakalářská práce

Statistická analýza vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky

Simakova Tetiana

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tetiana Simakova

Podnikání a administrativa

Název práce

Statistická analýza vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky

Název anglicky

Statistical analysis of the development of migration from Ukraine to the Czech Republic

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je statistická analýza vývoje migrace v České republice se zaměřením na migrující osoby z Ukrajiny pro období let 2000 až 2019. Dále zjištění příčin této migrace a následná predikce vývoje počtu migrujících v následujícím období.

Metodika

V bakalářské práci budou analyzována data z Českého statistického úřadu a Ministerstva vnitra České republiky. Při vlastní analýze dat budou aplikovány především metody časových řad i s predikcemi na další období. Analýzy budou vypracovány pomocí softwaru SPSS.

Doporučený rozsah práce

40 stran

Klíčová slova

Statistická analýza, migrace, Ukrajina, časové řady

Doporučené zdroje informací

- BROUČEK, S., GRULICH, T. Migrace a česká společnost. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2012. ISBN 978-80-87112-61-8
- DRBOHLAV, D. Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: SLON, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1
- HENDL, J. *Přehled statistických metod : analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0200-4.
- HINDLS, R. Statistika pro ekonomy. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6
- KLAUS, V., WEIGL, J. Stěhování národů s.r.o. Praha: Olympia, 2015. ISBN 978-80-7376-422-7
- SCHEU, H.CH. Migrace a kulturní konflikty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0
- SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B. Statistické metody II. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008. ISBN 978-80-213-1736-9
- SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B. Statistické nástroje ekonomického výzkumu. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., 2012. ISBN 9788073803599
- UHREK, Z. Migrace: historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. ISBN 978-80-905942-9-6

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 28. 3. 2022

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 4. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 03. 11. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Statistická analýza vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 04.11. 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Ing. Libuši Svatošové, CSc., vedoucí bakalářské práce, za odborné vedení, včasné připomínky a milý přístup, které mě inspirovaly během celého zpracování mé práce.

Statistická analýza vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá statistickou analýzou vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky v období let 2000 až 2020 a zároveň jejím současným stavem v souvislosti s válkou na Ukrajině. Je rozdělená na dvě části – teoretická východiska a vlastní práci. První část popisuje základní pojmy týkající se migrace: definice, historická východiska, povinnosti cizinců, nelegální migrace a vznik ukrajinsko-českých vztahů. Druhá část je zaměřená na vývoj migrace do České republiky celkem a Ukrajinců zvlášť. Jako hlavní metoda byla použita analýza časových řad, vedlejšími jsou výpočet 1. diference, koeficientu růstu a bazického indexu. Na základě výsledků byla provedena predikce na další 3 roky, tzn. do roku 2023. Následně je popsáno rozložení Ukrajinců dle místa pobytu, provedena je analýza jejich nelegální migrace a její možný vývoj. Na konci práce jsou uvedena data spojená s ukrajinskými uprchlíky – jejich počet, možnosti vývoje čísel, rozložení dle pohlaví a dle místa pobytu. Údaje pro sestavování časových řad byly čerpány z oficiálního webu Českého statistického úřadu a Ministerstva vnitra.

Klíčová slova: cizinci, migrace, statistická analýza, přistěhovalci, Ukrajina, časová řada

Statistical analysis of the development of migration from Ukraine to the Czech Republic

Abstract

This bachelor thesis is about statistical analysis of the development of migration from Ukraine to the Czech Republic between the years 2000 – 2020 and also depicts the current situation due to the war in Ukraine. It is separated into two parts – the theoretical solution part and the thesis itself. The first part describes the main definitions related to migration: the meaning, historical origins, foreigners' duties, illegal migration, and the beginning of Ukrainian – Czech relations. The second part is focus on the development of migration to the Czech Republic in general and among Ukrainians in particular. Time series analysis was used as the main method. The additional ones are the calculation of the 1-st difference, the growth rate and the base index. Based on the results, a prediction was made for the next 3 years, i.e. until 2023. At the end of the thesis, there are data related to Ukrainian refugees: their numbers, possibilities for the development of numbers, and analysis according to gender and place of residence. Data from the official website of the Czech Statistical Office and the Ministry of Interior were used for creating the time series.

Keywords: foreigners, migration, statistical analysis, incomers, Ukraine, time series

Obsah

Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika.....	11
2.2.1 Definice časových řad.....	11
2.2.2 Dělení časových řad.....	11
2.2.3 Modely a složky časových řad	12
2.2.4 Elementární charakteristiky časových řad	14
2.2.5 Předpověď v časových řadách.....	16
3 Teoretická východiska	18
3.1 Migrace.....	18
3.1.1 Definice pojmu	18
3.1.2 Druhy migrace.....	18
3.1.3 Příčiny migrace.....	18
3.2 Historické migrační toky a jejich příčiny	20
3.3 Dopady migrace.....	22
3.4 Ukazatele migrace.....	23
3.5 Povinnosti cizinců v České republice	24
3.6 Problém nelegální migrace	24
3.7 Integrace	26
3.8 Vztahy České republiky a Ukrajiny	27
4 Vlastní práce	29
4.1 Cizinci v České republice.....	29
4.1.1 Predikce vývoje počtu migrantů v České republice.....	30
4.1.2 Nejpočetnější cizinecké komunity.....	32
4.2 Migranti z Ukrajiny.....	33
4.2.1 Predikce vývoje počtu migrantů z Ukrajiny do České republiky.....	34
4.3 Ukrajinci dle místa pobytu	35
4.4 Problém nelegální migrace Ukrajinců.....	37
4.4.1 Predikce vývoje nelegální migrace.....	38
4.5 Vyhoštění Ukrajinců z ČR	40
4.6 Vývoj stěhování z Ukrajiny v ČR po 24. 2. 2022.....	41
4.6.1 Predikce vývoje počtu uprchlíků z Ukrajiny.....	42

4.6.2 Pohlavní a věkové složení uprchlíků z Ukrajiny.....	43
4.6.3 Rozložení uprchlíků dle místa pobytu	44
Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů	49

Úvod

Migrace je dnes nedílnou součástí života lidské společnosti. Důvody, proč lidé mění místo pobytu, mohou být různé. V případě dobrovolné migrace jde zejména o důvody ekonomické, změnu zaměstnání, možnost lepšího vzdělání, spojení rodin apod. Bohužel existují i důvody pro migraci nucenou, kdy lidé utíkají před válkou či politickým útlakem.

I když se jedná o poměrně komplikovaný proces, protože člověk si musí zvyknout a připojit se k nové společnosti s vlastními tradicemi a tempem života, otázka migrace je stále velmi aktuální. Vždyť každý z nás usiluje o lepší život. Dokonce i v historii můžeme najít hodně příkladů dobrovolného přesídlení i nucených změn místa bydliště. Proto je nyní migrace vnímána jako běžný jev, jenž se dotkl také České republiky.

V současné době přijímá Česká republika velké množství cizinců, kteří zde chtějí žít. Díky mnoha faktorům, jakými jsou například ekonomická úroveň, kulturní význam, kvalitní a bezplatné vzdělání a hodně pracovních příležitostí, je totiž tento stát velmi atraktivní pro lidi z celého světa. Zvláště žádaný je zejména mezi rezidenty ze zemí bývalého Sovětského svazu, mezi něž patří také Ukrajina.

V posledních letech se hodně lidí přestěhovalo z Ukrajiny do České republiky z různých důvodů. Mezi těmi nejčastějšími jsou lepší možnosti zaměstnání a zároveň dostupné i kvalitní vzdělání. Trh práce a jeho nabídka umožňuje Ukrajincům poměrně snadno najít vhodné pracovní místo a nenáročné podmínky k obdržení víza zvyšují zájem lidí o tuto zemi. Přibližně stejná situace je i u studentů.

Existují však také některé historické aspekty. Obě země byly součástí východního bloku a jedna z nich součástí Sovětského svazu. V určitém období odjízděly politické a kulturní osobnosti z Ukrajiny do České republiky, aby unikly perzekuci sovětského režimu. Díky tomu vznikl mezi zeměmi pomyslný „most“ pro další udržování přátelských vztahů.

A v dnešní době byl tento „most“ posílen v souvislosti s napadením na Ukrajinu. Česká republika přijala velké množství ukrajinských uprchlíků a poskytla jim všechno nezbytné pro život ve svém státu. Také Ukrajině byla poskytnuta finanční pomoc a nyní probíhají jednání o budoucí spolupráci dvou zemí po ukončení válečného konfliktu. Lze tedy očekávat obnovení vztahu, který byl málo aktivní posledních 10 let.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je statistická analýza migrace lidí z Ukrajiny do České republiky v období let 2000 až 2020 a dále zhodnocení jejího současného stavu způsobeného válkou na Ukrajině. Důraz bude kladen na zkoumání časových řad a odhalení trendu. V případě jeho přítomnosti bude provedena predikce do budoucna. V práci budou rovněž popsány příčiny migrace a problematika integrace lidí do nové společnosti. V teoretické části budou zároveň vysvětleny základní pojmy vztahující se k migraci.

2.2 Metodika

Teoretická část se zaměří na základní pojmy, které se týkají migrace a obecných informací o rezidentech v České republice. Literární rešerše bude založená na studiu odborné literatury a oficiálních internetových zdrojích, které jsou spjaté s tímto tématem.

V praktické části práce budou použita data z Českého statistického úřadu a Ministerstva vnitra České republiky. Pro první část práce budou použity údaje z let 2000–2020, v druhé části potom půjde o údaje měsíční, a to za březen–srpen roku 2022. Pomocí softwaru SPSS Statistics 28 bude rozpracována vlastní část práce na základě analýzy časových řad a jejich elementárních charakteristik. Použité metody budou níže podrobněji popsány. V tomtéž programu bude vypočítána prognóza do budoucna.

2.2.1 Definice časových řad

Časovou řadu můžeme definovat jako množinu pozorování určitého ukazatele neboli kvantitativní charakteristiku, která je uspořádána v čase ve směru minulost – přítomnost (Svatošová, Kába, 2017). Analýzou se rozumí soubor metod, který je používán pro popis časových řad.

2.2.2 Dělení časových řad

Časové řady lze členit z různých hledisek, a to (Svatošová, Kába, 2017):

- 1) Podle rozhodného časového hlediska:

- a) okamžikové – hodnoty jsou zaznamenány k určitému časovému okamžiku nebo datu;
 - b) intervalové – vyjadřují počet výskytu kvantitativního ukazatele za určitý časový interval;
- 2) Podle periodicity:
- a) krátkodobé – periodicita ukazatele je kratší než 1 rok (například měsíční nebo čtvrtletní);
 - b) dlouhodobé – periodicita je nejméně roční;
- 3) Podle druhu sledovaného ukazatele:
- a) primární – původní hodnoty časové řady;
 - b) sekundární – odvozené charakteristiky;
- 4) Podle způsobu vyjádření údajů:
- a) časové řady naturálních ukazatelů – hodnota je vyjádřena v jednotkách původní měny;
 - b) časové řady peněžních ukazatelů – hodnota je převedena v peněžní jednotky (Hindls, 2007).

2.2.3 Modely a složky časových řad

Časová řada může obsahovat tři složky:

- trend;
- periodická kolísání;
- náhodná kolísání.

Trend charakterizuje dlouhodobou celkovou a hlavní tendenci vývoje časové řady (Svatošová, Kába, 2017). Může být rostoucí, klesající nebo nemusí být. Pomocí trendu lze zjistit budoucí hodnoty a udělat předpověď pro následující období. Je vyjádřen trendovou funkcí, která vychází z matematických funkcí:

$$\text{Lineární} \quad T_t = a + b \cdot t \quad (1)$$

$$\text{Kvadratická} \quad T_t = a + b \cdot t + c \cdot t^2 \quad (2)$$

$$\text{Logaritmická} \quad T_t = a + b \cdot \log t \quad (3)$$

$$\text{Exponenciální} \quad T_t = a \cdot b^t \quad (4)$$

$$\text{Mocninná} \quad T_t = a \cdot t^b \quad (5)$$

$$\text{Odmocninná} \quad T_t = a + b \cdot \sqrt{t} \quad (6)$$

$$\text{Kubická} \quad T_t = a + b \cdot t + c \cdot t^2 + d \cdot t^3 \quad (7)$$

Kombinovaná

$$T_t = a + b \cdot t + c \cdot \sqrt{t} \quad (8)$$

Při volbě vhodné funkce je nutné vypočítat index determinace I^2 , který určuje míru kvality daného modelu, tj. jaký podíl variability může vysvětlit. Jeho hodnoty se pohybují v intervalu od 0 do 1. Čím vyšší je hodnota indexu determinace, tím lépe popisuje model určitý jev.

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} \quad (9)$$

Periodická kolísání jsou důsledkem působení periodicky se opakujících faktorů na sledovaný jev (Svatošová, Kába, 2017). Projevují se jako výkyvy okolo trendu. Hodnoty mohou buď střídavě klesat, nebo růst. Periodická kolísání dle délky periody dělíme na:

- sezónní kolísání – délka trvání je rok a nejčastěji jsou způsobena roční periodou;
- cyklické kolísání – mají délku trvání větší než jeden rok;
- krátkodobé kolísání – délka trvání je kratší než jeden rok.

Náhodná kolísání představují výkyvy vyvolané působením vedlejších faktorů, které nemůžeme blíže specifikovat. Na rozdíl od periodických kolísání jsou drobná, nepravidelná a není možné je předpovídat.

Na základě vztahu mezi složkami lze určit dva modely časových řad:

- ✓ aditivní model – sečtení složek časové řady; je využíván v případě, že amplituda kolísání je téměř konstantní

$$y_t = T_t + P_t + \varepsilon_t \quad (10)$$

- ✓ multiplikativní model – násobení složek časové řady; používáme ho, když amplituda kolísání je úměrná úrovni trendu

$$y_t = T_t \cdot P_t \cdot \varepsilon_t \quad (11)$$

Jestliže platí $P_t = 0$, hovoříme o neperiodické časové řadě. Pokud je trendová složka konstantní, tzn. $T_t = k = konst.$, mluvíme o stacionární časové řadě (Svatošová, Kába, 2017).

2.2.4 Elementární charakteristiky časových řad

Pomocí elementárních charakteristik lze získat rychlou informaci o chování ukazatele v časové řadě. Existují absolutní a relativní charakteristiky, které se zaměřují na určité odlišnosti v různých časových obdobích. Sem patří charakteristiky:

- diference (různého řádu);
- tempa růstu;
- průměrné hodnoty.

První diference vyjadřuje absolutní přírůstky, nebo úbytky u zkoumaného ukazatele vůči předcházejícímu období.

$$d_{y_t} = y_t - y_{t-1}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (12)$$

Druhá diference je založená na výpočtech z 1. diference. Vyjadřuje absolutní zrychlení, nebo zpomalení v časové řadě.

$$d_{y_t}^{(2)} = d_{y_t} - d_{y_{t-1}}, \quad t = 3, 4, \dots, n \quad (13)$$

Koeficient růstu vyjadřuje relativní postupnou rychlost změn hodnot v časové řadě (Svatošová, Kába, 2017). V případě, že je koeficient vyšší než 1, jedná se o rostoucí časovou řadu. Jestliže je koeficient menší než 1, mluvíme o klesající časové řadě.

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}}, \quad t = 2, 3, \dots, n \quad (14)$$

Je také možno vypočítat průměrný koeficient růstu \bar{k} , který nejčastěji definujeme jako geometrický průměr jednotlivých koeficientů k_t :

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{k_1 \cdot k_2 \cdot \dots \cdot k_{n-1}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad (15)$$

Důležité však je, že průměrný koeficient má smysl počítat jen v případě monotónního vývoje časové řady (hodnoty pořád klesají, nebo rostou). Ze vzorce je vidět, že koeficient závisí na krajních hodnotách, takže můžeme vypočítat průměrný koeficient růstu pro časové řady, které se shodují jenom ve svých krajních hodnotách. Před výpočtem je ale nezbytné pečlivě analyzovat časovou řadu, abychom si byli jisti, že vykazuje monotónní vývoj (Svatošová, Kába, 2017).

Mezi nejčastěji používané průměry patří u časových řad aritmetický a chronologický. Který z nich je vhodné použít, závisí na druhu časové řady. U intervalových časových řad používáme aritmetický průměr: prostý pro časové řady, u kterých jsou stejné časové intervaly, a vážený průměr pro nestejně intervaly. Máme-li okamžikovou časovou řadu, vypočítáme chronologický průměr.

$$\bar{y} = \frac{\frac{y_1 + y_2}{2} + \frac{y_2 + y_3}{2} + \dots + \frac{y_{n-1} + y_n}{2}}{n-1} = \frac{\frac{1}{2}y_1 + y_2 + y_3 + \dots + y_{n-1} + \frac{1}{2}y_n}{n-1} \quad (16)$$

Vzorec ukazuje prostý chronologický průměr, který lze používat, když intervaly mezi jednotlivými časovými okamžiky jsou stejně dlouhé. Pokud mají různou délku, je nutné použít vážený chronologický průměr.

$$\bar{y} = \frac{\frac{y_1 + y_2}{2}(t_2 - t_1) + \frac{y_2 + y_3}{2}(t_3 - t_2) + \dots + \frac{y_{n-1} + y_n}{2}(t_n - t_{n-1})}{t_n - t_1} \quad (17)$$

2.2.5 Předpověď v časových řadách

Kromě analýzy již uplynulých období jsou časové řady používány také pro predikci do budoucna. Předpověď může být buď bodová (odpovědí je nějaká konkrétní hodnota), nebo intervalová (je vypočítán interval, v němž leží předpokládaná hodnota). Pro odhad se využívá metoda extrapolace, jejímž základem je volba vyhovujícího trendu. Dostáváme ho pomocí matematických funkcí (vzorec 1–8). Tuto metodu však používáme za předpokladu, že vnější podmínky působící na časovou řadu jsou stálé a nemění se (Svatošová, Kába, 2017).

Je nutno však zhodnotit vhodnost zvoleného modelu. Jak již výše bylo uvedeno jedním ze způsobů je index determinace I^2 . Čím vyšší je, tím lépe bude model popisovat časovou řadu. Vedle něj je index korelace I . Představuje odmocninu indexu determinace. Jeho interpretace je zcela stejná jako v běžné korelační analýze. To znamená, že čím bude hodnota indexu bližší 1, tím lépe určitý model popisuje vývoj časové řady. Jestliže několik trendových funkcí mají velmi podobné hodnoty indexů, dáváme přednost jednodušší trendové funkci. (Svatošová, Kába, 2014).

Kromě výše uvedených indexů také jsou používány metody založené na zhodnocení velikosti chyby. Standardně se počítají pomocí statistických programů. Mezi ně patří:

- střední chyba odhadu ME (Mean Error);
- střední čtvercová chyba MSE (Mean Square Error);
- střední absolutní chyba MAE (Mean Absolute Error);
- střední procentuální chyba MPE (Mean Percent Error);
- střední absolutní procentuální chyba MAPE (Mean Absolute Percent Error).

V případě porovnání několika modelů v rámci jedné časové řady lze použít všech metod. Ale pro posouzení použitelnosti jednotlivých modelů pro různé časové řady můžeme implementovat pouze metody založené na relativních mírách, tj. MPE a MAPE. Kvalitativním modelem lze počítat ten, který má MAPE do 5 %.

Výše uvedené metody patří k *interpolačním kritériím*. To znamená, že analýza časové řady vychází z posuzování minulosti. Ale také lze použít *extrapolačních kritérií*, kde vyřadíme z analyzované řady určitou část, vypočteme trend a uděláme prognózu. A při porovnání této prognózy a skutečnosti pak zjistíme, jak vhodná prognóza je. (Hidls, 2007).

Při těchto kritériích lze vypočítat následující charakteristiky:

Relativní chyba prognózy

$$r = \frac{P-S}{S} \cdot 100 \text{ (\%)}$$

P – prognóza S – skutečnost

Theilův koeficient nesouladu

$$T^2 = \frac{\sum(S-P)^2}{\sum S^2}$$

Relativní chyba extrapolace

$$T = \sqrt{T^2} \cdot 100 \text{ (\%)}$$

T^2 – Theilův koeficient

3 Teoretická východiska

3.1 Migrace

3.1.1 Definice pojmu

Ministerstvo vnitra České republiky definuje pojem takto: „Migrace – je přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních.” Z tohoto tvrzení vyplývá, že migrace je přesun lidí z jedné oblasti do druhé s cílem usadit se na novém místě dlouhodobě. Sem nepatří cestování a náboženské pouti.

Také migrace má dvě podoby: emigrace a imigrace. Emigrace je opuštění člověkem země, ze které pochází. Imigrace znamená přestěhování obyvatel do země ze zahraničí. Každý přestěhovalce je zároveň emigrantem a imigrantem.

3.1.2 Druhy migrace

Migraci lze třídit podle několika základních kritérií. Mezi ně patří (Henig, 2007):

- Kritérium lokalizace:
 - a) interní – lidé se stěhují uvnitř svého státu;
 - b) mezinárodní – lidé odjíždí do jiných států;
- Kritérium příčiny:
 - a) dobrovolná – vědomá, dobrovolná změna bydliště nejčastěji za účelem studia nebo zaměstnání;
 - b) nedobrovolná – nucená změna bydliště, například z důvodu přírodní katastrofy, války, nepříznivé politické situace atd.

3.1.3 Příčiny migrace

Nejčastěji lidé mění místo pobytu z ekonomických důvodů. Existují však také případy, kdy se lidé stěhují z osobních důvodů, nebo potřebují ochranu. Níže jsou uvedeny nejčastější důvody stěhování.

Studium

Každoročně tisíce mladých lidí přijíždí do České republiky, aby zde získali vzdělání. V akademickém roce 2019/2020 studovalo na českých univerzitách více než 46 tisíc zahraničních studentů. To představuje více než 16 % z celkového počtu studentů (ČSÚ, 2021). Nejpočetnější skupinou jsou studenti ze zemí bývalého Sovětského svazu. V jejich státech má vzdělání buď horší kvalitu, nebo je mnohem dražší. A vzhledem k podobnosti slovanských jazyků nejsou žádné velké problémy s učením češtiny.

Práce

Druhým častým důvodem stěhování je zaměstnání. Tady lze rozdělit lidi do dvou skupin: cizinci pocházející ze zemí EU a ze třetích zemí. Občané z EU mají většinou vysokoškolské vzdělání, a proto představují kvalifikovanou pracovní sílu, zatímco lidé ze třetích zemí jsou levnou pracovní sílou. Ale kvůli rozdílům v kvalitě života a úrovni příjmů jsou i přesto stále více přitahováni do České republiky, a to bez ohledu na to, zda člověk má vysokoškolské vzdělání nebo ne. Ke konci roku 2020 bylo v České republice téměř 750 tisíc (741 967) pracujících cizinců (ČSÚ, 2021).

Sloučení rodiny

Tato příčina je důsledkem skutečnosti, že lidé přicházejí do České republiky studovat nebo pracovat, ale nakonec se zde rozhodnou zůstat. Může to být jeden člen rodiny nebo několik, ale nejčastěji se jedná o děti a rodiče, kteří tímto způsobem dostávají možnost přestěhovat se do České republiky.

Mezinárodní ochrana

Mezinárodní ochrana může být poskytnuta lidem na základě žádosti. Podle § 12 azylového zákona je azyl cizinci udělen, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec „*a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství ve státě jeho posledního trvalého bydliště*“.

O této věci rozhoduje Ministerstvo vnitra České republiky. Jakmile podle jeho názoru člověka nic nehrozí, je poslán do své země. V letech 2004–2019 bylo v České republice podáno více než 29 tisíc žádostí o mezinárodní ochranu, schváleno však bylo pouze 1899 žádostí (ČSÚ, 2021).

3.2 Historické migrační toky a jejich příčiny

Migrace má stejně jako mnoho jiných jevů v tomto světě své kořeny. Již od starověku existovaly kočovné národy a lidé se stěhovali z místa na místo a hledali lepší podmínky pro život. V průběhu času se život stabilizoval a lidé se naučili přizpůsobovat se stávajícím podmínkám. Jenže touha, a dokonce někdy vynucená potřeba změnit místo pobytu nikam nezmizely. Vždyť byly k tomu docela závažné historické předpoklady.

1. Kolonizační politika

S rozvojem měst a průmyslu se lidé začali stěhovat. V této souvislosti se hlavy států začaly snažit o kolonizaci na úrovni legislativní. Příkladem může být kolonizace německy mluvícího obyvatelstva ve 13. století na Kutnohorsku, která byla spojená s těžbou kovů. Nejprve to byla iniciativa lidí, ale od roku 1300 bylo už stěhování podřízeno zákonu vydanému Václavem II. Přibližně stejná situace nastala v Jihlavě v souvislosti s těžbou stříbra.

Evropa však nebyla jediná, kdo používal kolonizační politiku. Carské Rusko také aktivně využívalo tento nástroj, aby „*přilákalo na své území technologicky vyspělé loajální obyvatelstvo*” (Uherek, Ošřádalová, Honusková a Günter, 2016). To se stalo důvodem pro vznik tak zvaného fenoménu volžských Němců, jež vnitřní kolonizace na území Ruska oslovila nejvíce.

To vše výrazně ovlivnilo složení dnes žijících národů a vytvořilo základ pro vznik národnostních menšin. Navíc se i v současnosti v Rusku každý rok hlásí kolem milionu lidí k německému původu (Uherek, Ošřádalová, Honusková a Günter, 2016).

2. Vliv náboženství

Dalším důvodem vlny přesídlení lidí byla třicetiletá válka mezi zastánci římskokatolické církve a následovníky protestantismu. Odhaduje se, že počet obyvatelstva v zemích Koruny české klesl o třetinu. Kvůli hladu a nemocem válku nepřežili všichni a ti, kdo měli příležitost, uprchli do jiných států, jako jsou Dánsko, Sasko, Prusko, Švédsko atd. Lidé měli strach z rekatolizace a ze změn mocenských poměrů a snažili se vyhnout náboženskému pronásledování.

Pozoruhodným příkladem migračních vln během třicetileté války je polské město Żelów, kde se usadili čeští exulanti. Díky podobnosti jazyků a prakticky identickému náboženství se čeští exulanti rychle přizpůsobili životu v tomto městečku. A ani dnes není

jejich společnost považována za národnostní menšinu, ale spíše je vnímána jako specifická náboženská obec (Uherek, Ošťádalová, Honusková a Günter, 2016).

3. Cílená likvidace lidí

Migrace nebyla vždy krokem k lepšímu životu. Velmi často šlo o masivní násilné přesídlování skupin lidí, nebo dokonce o jejich likvidaci za účelem očištění populace. Tady už mluvíme o exilu.

Jedním z nejvýraznějších příkladů je genocida Židů v Evropě a holocaust v době nacistického Německa. Genocida ve střední a východní Evropě proti jejich národu přinutila Židy uprchnout do severozápadní Evropy. Velká Británie se pro ně tehdy stala útočištěm. Možná proto tam nyní žije více než 2 % celé populace Židů. Nejhorším obdobím však byl holocaust, který zničil židovské komunity ve většině evropských států, ty se už téměř neobnovily. Podobná situace se dotkla i romské populace.

Ani za sovětského režimu to nebylo lepší. Kvůli strachu před diktátorským levicovým režimem utíkali lidé do Evropy. Odhaduje se, že se během tohoto období přestěhovalo od jednoho do tří milionů osob. Odjíždělo nejen pracující zemědělské obyvatelstvo, ale zároveň i vzdělané a vysoce postavené rodiny s dobrými kontakty v Evropě. Díky tomu však řada evropských států získala vynikající představitele umění a vědy.

Samozřejmě se lidem nepodařilo ani se vyhnout násilnému přesídlení jako například *„přesuny povolžských Němců nebo Čečenců do Kazachstánu, přesídlení krymských Tatarů z Krymu a deportace příslušníků dalších národů Sovětského svazu na Sibiř“* (Uherek, Ošťádalová, Honusková a Günter, 2016).

4. Industrializace a poválečné období

Jinou příčinou vzniku migračních vln byly industrializace a druhá světová válka. Začaly se objevovat velké průmyslové závody, jejichž vlastníci lidem za jejich práci platili a v případě potřeby jim poskytovali možnosti ubytování. Toto se stalo impulsem k přesídlení obyvatelstva do již rozvinutých měst. Lidé odcházeli zejména do Francie kvůli jejím dolům a železárnám, které potřebovaly pracovníky. V letech 1920–1930 se do Francie přistěhovalo cca 567 tisíc zahraničních dělníků. Na území Československa byla stejně přitažlivá Ostrava. Pro obyvatele Československa však byla atraktivní Vídeň, protože kromě industrializace došlo ve městě k nárůstu infrastruktury a bylo možné získat zde dobré vzdělání. Také proto byla Vídeň považována za druhé největší české město po Praze.

Důležitou roli sehrály rovněž události druhé světové války. Šlo o období velkých migračních pohybů spojených s návratem uprchlíků a úředníků. Evropa potřebovala nekvalifikovanou pracovní sílu s minimálními znalostmi, a proto ráda otevřela své brány zahraničním dělníkům. Kromě toho státy jako Francie a Velká Británie navíc realizovaly speciální politiku pro lepší přizpůsobování se cizinců novému prostředí. V období ropné krize a po ní se tok lidí snížil, proto bylo pro evropské země obtížné vypořádat se s již existujícími cizinci, natož s nově příchozími. Právě z toho důvodu se začala objevovat pravidla a omezení pro jejich vstup (Uherek, Ošťádalová, Honusková a Günter, 2016).

3.3 Dopady migrace

Proces migrace má své následky pro hostitelskou zemi a pro zemi, odkud lidé odjíždí, a to buď pozitivní, nebo negativní. Nejčastěji však je to tatáž situace, o které je uvažováno z různých stran.

Například mnoho přicházejících migrantů představuje levnou pracovní sílu. Obsazují pracovní místa, která pro místní obyvatele nejsou zajímavá, atraktivní nebo zisková. Tak například před vypuknutím koronavirové pandemie ke konci roku 2019 pracovalo množství cizinců ve stavebnictví, ve zpracovatelském průmyslu, v administrativní a podpůrné oblasti (ČSÚ, 2021). Tímto způsobem se míra nezaměstnanosti v hostitelské zemi snižuje a v dárcovské zemi se snižuje počet práceschopných, ale nezaměstnaných obyvatel. Mohlo by se tedy zdát, že i v dárcovské zemi klesá míra nezaměstnanosti a všichni migranti, kteří pracují, oficiálně platí daně, což zvyšuje ekonomickou úroveň a blahobyt země.

Na druhou stranu však existuje takový druh migrantů, jako jsou uprchlíci, kteří si nebudou moci, nebo dokonce ani nebudou chtít najít práci hned. To znamená, že „budou odkázáni na štědrost evropského sociálního systému, což bude na makroúrovni vyžadovat nezanedbatelné, mnohamiliardové částky“ (Klaus, Weigl, 2015). To samozřejmě negativně ovlivní ekonomiku země.

Pokud se jedná o zemi, ze které lidé odchází, mluvíme o fenoménu tzv. „brain drain“ neboli „odliv mozků“. Tohle je proces masové migrace, při kterém ze země odjíždí vědci, specialisté a vysoce kvalifikovaní pracovníci. Kvůli tomu vznikají ekonomické, kulturní a někdy i politické škody.

Ze sociálního hlediska má příjezd migrantů také pozitivní aspekty. Lidé přicházejí, asimilují se do společnosti, vdávají se a rodí děti. Tak dochází k míchání krve mezi lidmi

různých národností a zároveň snížení rizika genetických chorob a abnormalit. To znamená, že se posiluje genofond národa. Migrace ovlivňuje rovněž proces stárnutí národa, protože migranti jsou často mladí lidé.

Naproti tomu skutečnost, že se migrace v poslední době stala velmi častým jevem, vnáší na území evropských států problém integrace cizinců a konflikty s tuzemskými obyvateli. Integrace je poměrně komplikovaný proces, který vyžaduje čas a každý ho vnímá jinak. Existují národnostní menšiny, které se rychle přizpůsobí životu v novém prostředí. Ale jsou i takoví, kteří se plně neintegrovali ani po několika generacích. Velký počet takových nedostatečně asimilovaných osob je příčinou změny atmosféry v Evropě. Tato situace ovlivňuje „*pocit bezpečnosti domova, životní a existenciální jistoty miliónů „starých“ Evropanů*“ (Klaus, Weigl, 2015). Bohužel tomu tak je, neboť odlišnosti v kultuře lidí se často stávají příčinou nedorozumění, někdy dokonce konfliktů.

3.4 Ukazatele migrace

Pro pochopení a řízení procesu migrace existují speciální ukazatele, jež pomáhají sledovat přírůstky a úbytky lidí buď z jiných států, nebo v rámci administrativních jednotek uvnitř země. Mezi nejvýznamnější ukazatele patří (ČSÚ, 2001):

- *obrat migrace*, která představuje sumu osob (emigrantů a imigrantů) zúčastňujících se stěhování;
- *index mobilnosti* – představuje podíl všech migrantů a středního stavu obyvatel na daném území, který lze vypočítat pomocí formule

$$M_i = \frac{I + E}{S} \cdot c$$

kde: M_i = index mobilnosti (intenzita migračního obratu),
 I = počet imigrantů,
 E = počet emigrantů,
 S = střední stav obyvatelstva daného regionu,
 c = konstanta ($c = 100$ nebo 1000) – přepočet na 100 nebo 1000 obyvatel středního stavu, tzn. hodnoty v % nebo v ‰.

(17)

- *migrační saldo* – rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých na území státu; je jedním ze základních ukazatelů pro bilance obyvatelstva;

- *index migračního salda* – vyjadřuje poměr migračního salda a obratu migrace. Nabývá hodnot od -1 do 1 a podle nich může znamenat migrační růst (počet přistěhovalých je vyšší než počet vystěhovalých), nebo migrační úbytek (počet vystěhovalých je vyšší než počet přistěhovalých):

$$I^S = \frac{I - E}{I + E} \cdot 100 \quad (18)$$

3.5 Povinnosti cizinců v České republice

Cizinci pobývající na území České republiky mají vůči zemi určité povinnosti, které musí plnit a dodržovat. Mezi nejdůležitější patří:

1. povinnost hlásit změnu jména, příjmení, osobního stavu nebo cestovního dokladu do 3 pracovních dnů;
2. nahlásit ztrátu, zničení, poškození nebo odcizení dokladu do 3 pracovních dnů ode dne, kdy se tato událost stala;
3. do 30 pracovních dnů oznámit změnu místa pobytu;
4. okamžitě nahlásit ztrátu nebo odcizení cestovního pasu;
5. spolupracovat se státními orgány a včas podávat žádosti o prodloužení platnosti dokladů.

Při nedodržení těchto povinností může být cizinec požádán o zaplacení pokuty, nebo dokonce může být vyhoštěn zpět do své země.

3.6 Problém nelegální migrace

Česká republika stejně jako mnoho dalších zemí EU narazila na problém nelegální migrace. Stalo se tak kvůli velkému přílivu migrantů, z nichž množství pochází z Ukrajiny, Ruska, Běloruska, Moldavska a Vietnamu.

Co znamená nelegální migrace? „Podle českého právního řádu můžeme rozeznat několik typů nelegality. Může jít tedy jednak o nelegální přechod osob přes státní hranici (jak z ciziny do ČR, tak i o nedovolený způsob opuštění státu) nebo o nelegální pobyt na území České republiky (porušování pobytového režimu)“ (Harald Christian Scheu, 2011). V praxi se můžeme setkat s oběma případy, někdy dokonce nastávají současně (tj. osoba

nelegálně překročila hranici České republiky a nelegálně zde pobývala). Ke konci roku 2019 se v České republice nacházelo 5 677 nelegálních migrantů, z nichž 503 nelegálně překročilo státní hranice a dalších 5 174 osob v zemi nelegálně pobývalo (ČSÚ, 2021).

Jedním z nejčastějších důvodů jsou dokumenty na prodloužení víza, které nebyly předloženy včas. Důvod je to dost nicotný, ale je velmi častý a způsobuje cizincům spoustu problémů, neboť po uplynutí doby platnosti dokumentů se osoba již nachází v zemi nelegálně. Nejčastěji takové situace nastávají u lidí, kteří žádají o vízum pomocí zprostředkovatele nebo zaměstnavatele a následně prostě nejsou upozorněni, že platnost vypršela, nebo brzy vyprší. Navíc zahraniční zaměstnanci jsou zcela závislí na zaměstnavateli: pokud ten zaměstnance propustí a nahlásí to na cizinecké policii, bude osoba hned vyhoštěna ze země.

Můžeme také hovořit o nelegálnosti kvůli zaměstnání. Tady lze rozlišit „za a) *situaci nelegálního pobytu a zároveň nelegální práce a za b) legální pobyt a nelegální práce (tedy v rozporu s pracovní právními předpisy)*“ (Harald Christian Scheu, 2011). V rozporu s pracovní právními předpisy znamená, že by člověk měl pracovat na určitém místě, ale pracuje jinde, nebo musí pracovat pro určitého zaměstnavatele, ale není tomu tak. Sem také patří absence pracovního povolení, pracovní smlouvy, výkon jiné práce, než je stanovena pracovním povolením atd. To bývá závažným důvodem pro vyhoštění cizince ze země.

Lidé, kteří se nachází ve státě nelegálně, ať už z vlastní viny, nebo cizím zaviněním, představují pro něj určitý problém, který nejdříve ovlivňuje ekonomiku. Nelegálně pracující lidé neplatí daně, a proto nedoplňují státní rozpočet. Současně podporují vývoj šedé ekonomiky (typ ekonomické aktivity, když je příjem člověka skrytý a podnikání je vedeno cestou vyhýbání se státním kontrolám a účetnictvím), díky tomu se neplatí ani daně, nebo se platí, ale v menších částkách.

Kromě ekonomických následků existují i sociální. Zvyšuje se úroveň rizika kriminality, nebo dokonce i teroristických aktivit, protože se lidé budou pokoušet přežít a zůstat v zemi všemi způsoby, které mají k dispozici. Důležitým faktorem je také to, že cizinci pobývající ve státě nelegálně žijí v různých podmínkách, jež často nejsou nejlepší pro život. Z tohoto důvodu existuje vždy riziko šíření nemocí (Harald Christian Scheu, 2011).

3.7 Integrace

Pojem integrace znamená sjednocení jednotlivých složek, nebo jejich začleňování do již existujícího systému. Mluvíme-li o migraci, jedná se o proces integrování cizinců, kteří přijeli za účelem trvalého pobytu, s lidmi, kteří již v zemi žijí, a s jejich kulturou. Ze strany migrantů to znamená přizpůsobení se nové kultuře, podmínkám, zvykům a někdy i zákonům. Ze strany místního obyvatelstva je zapotřebí zajištění dostatečné svobody projevu kultury imigrantů, rovných příležitostí k zaměstnání a vzdělání, kdy si obě strany musí být rovny. Během integrace do společnosti však cizinci někdy čelí takovým jevům, jako jsou xenofobie, rasismus, nebo dokonce diskriminace.

Xenofobie

Pojem xenofobie znamená stav, kdy člověk pocítuje strach nebo nedůvěru ke všemu cizímu nebo neznámému. To se může týkat cizí kultury, náboženství, subkulturní příslušnosti atd. Tento strach je spojen s nedůvěrou a obavou ze všeho nového, protože je to pro člověka ještě neznámé. V zásadě lze toto chování považovat za normální, nejčastěji však je následkem kulturních, rasových nebo etnických předsudků. A pokud byla xenofobie původně světonázorem, stává se příčinou konfliktů mezi různými etnickými skupinami a menšinami, a dokonce příčinou vzniku rasismu a diskriminace.

Rasismus

Rasismus lze definovat jako ideologii založenou na rasové příslušnosti. Tvrdí, že rasa ovlivňuje další vývoj lidí, zejména fyzické vlastnosti, vlastnosti charakteru, inteligenci, morálku, občas i historii a kulturu celých skupin lidí. Na základě toho rasismus podporuje nerovné postavení různých lidských ras a nadřazenost jedněch nad druhými.

Diskriminace

Diskriminací se nazývá původně negativní postoj k člověku kvůli nějakému určitému předsudku, který je založen na odlišné barvě pleti, rase, národnosti, náboženství atd. To se stává důvodem pro omezení lidských práv nebo příčinou pokusů vyloučení osoby ze společnosti.

U diskriminace lze rozlišit dva typy: přímou a nepřímou. Přímá diskriminace se projevuje ve zřejmém jednání, jehož si každý může všimnout. Jedná se například o zákaz pro lidi s určitými odlišnostmi navštěvovat některá místa. Ale tento typ diskriminace se nyní

prakticky nevyskytuje. Lidé se nejčastěji potýkají s diskriminací nepřímou. Tento typ představuje případ, kdy se přístup jeví jako neutrální, ale při bližším zkoumání lze zaznamenat projev diskriminace.

Ve všech evropských zemích včetně České republiky se takový přístup vyskytuje málokdy. Jelikož místní a hostující imigranti však musí koexistovat na stejném území, někdy dochází k různým konfliktům, které se stávají důvodem projevu jednoho z výše uvedených postojů.

3.8 Vztahy České republiky a Ukrajiny

Mezinárodní politické vztahy mezi Ukrajinou a Českou republikou se začaly formovat již v dobách, kdy existovalo Československo a Ukrajina byla součástí Sovětského svazu, kde jenom bojovala za svou nezávislost. Spojení mezi oběma zeměmi existovalo i dřív, ale ve 20. století se stalo mnohem intenzivnějším.

Během první světové války se na území dnešní Ukrajiny nacházela československá legie, která se zúčastnila bitvy u Bachmače. Československo se naproti tomu v meziválečném období stalo centrem ukrajinské migrace. Ukrajinci nesouhlasili s novou vládou, která přišla z bolševického Ruska, a proto se v té době do Československa přestěhovali nejen dělníci, ale i vědci, politici atd. Bohužel ani Československé republice se však nepodařilo vyhnout se nastolení sovětské nadvlády. Společný problém tak spojil obě země.

Po rozpadu SSSR uznalo Československo docela rychle Ukrajinu jako nezávislý stát a v květnu 1992 tehdejší předseda vlády Marián Čalfa inicioval Smlouvu o dobrém sousedství a přátelské spolupráci, která však nebyla podepsána, protože Československo přestalo existovat. Místo toho se objevily dva nezávislé státy – Česká republika a Slovenská republika. Ukrajina byla jednou z prvních zemí, které uznaly suverenitu České republiky, a začala ihned navazovat politické vazby.

Od té doby udržují Ukrajina a Česká republika politické a ekonomické vztahy. Česká republika se po vstupu do EU stala příkladem pro Ukrajinu a příležitostí získat zkušenosti a rady od státu, který se nachází blízko ní. Po volbách v roce 2006 Česká republika vyslovila přesvědčení o světlé budoucnosti Ukrajiny a zároveň naději, že nová vláda bude pokračovat v ekonomických a sociálních reformách a že lidé opravdu chtějí změnit svou zemi.

Ale již v roce 2011 byly vztahy mezi oběma zeměmi poznamenány tím, že každá deportovala dva diplomaty. Předpokládá se, že důvodem bylo poskytnutí azylu bývalému ukrajinskému ministru hospodářství Bogdanu Danylyšinovi Českou republikou. Kromě toho došlo k řadě událostí, v jejichž důsledku česká strana dospěla k závěru, že ukrajinští politici porušují lidská práva, a proto vzájemné vztahy ochladly.

Co se týká ekonomických vztahů, jsou docela úspěšné. Mezi Českou republikou a Ukrajinou byl založen dvoustranný obchod, který zahrnuje oblast energetiky a strojírenství, dopravní podnikání atd. Česká republika navíc investovala hodně peněz do ukrajinské ekonomiky a v roce 2020 na území Ukrajiny působilo více než 200 zastupitelstev českých společností.

Rok 2021 nepřinesl v ukrajinsko- českých vztazích žádné mimořádné události, protože se blížil konec aktivní fáze epidemie koronaviru a všechny země se primárně soustředily na sebe a na své občany. Únor 2022 byl však poznamenán novým vývojem vztahů v souvislosti s invazí ruské armády na území Ukrajiny. Česká republika byla mezi prvními, kdo začal přijímat ukrajinské uprchlíky a schválila program Lex Ukrajina, v jehož rámci Ukrajinci získali zdravotní pojištění, možnosti bydlení, vzdělání a přístup na trh práce.

Česko se zapojilo i po finanční stránce. Česká vláda schválila finanční výpomoc ve výši více než půl miliardy korun a do 2. března byla pomocí různých charitativních nadací a aktivistů nasbírána více než miliarda korun.

Navíc stát pomáhal při organizaci a uskutečňování různých akcí na podporu Ukrajiny, uspořádal sběr a přepravu humanitární pomoci. Premiér České republiky Petr Fiala byl mezi prvními, kdo i navzdory aktivní fázi bojů navštívil ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského. Na počest tohoto činu byla na Aleji statečných v Kyjevě nainstalována pamětní deska jako poděkování za veškerou pomoc, která byla Ukrajině poskytnuta. Současně byl ministr zahraničních věcí Jan Lipavský vyznamenán ukrajinským Řádem za zásluhy.

4 Vlastní práce

Vlastní část práce bude zaměřena na vývoj migrace lidí z Ukrajiny do České republiky. Podíl migrantů z Ukrajiny je ve sledovaném období nejvyšší. Pro lepší znázornění jejich podílu na celkových počtech migrantů budou uvedena data o celkové migraci. Dále se práce zabývá jen migranty z Ukrajiny, jejich rozložením podle pohlaví a místa pobytu a problematikou nelegální migrace. Veškerá data budou sledována v období let 2000–2020.

4.1 Cizinci v České republice

Tabulka č. 1 Vývoj počtu migrantů v ČR 2000–2020

Rok	Počet cizinců	1. diference	Koeficient růstu	Bazický index
2000	200 951	X	X	X
2001	210 794	9 843	1,0490	1,0490
2002	231 608	20 814	1,0987	1,1526
2003	240 421	8 813	1,0381	1,1964
2004	254 294	13 873	1,0577	1,2655
2005	278 312	24 018	1,0944	1,3850
2006	321 456	43 144	1,1550	1,5997
2007	392 315	70 859	1,2204	1,9523
2008	437 565	45 250	1,1153	2,1775
2009	432 503	-5 062	0,9884	2,1523
2010	424 291	-8 212	0,9810	2,1114
2011	434 153	9 862	1,0232	2,1605
2012	435 946	1 793	1,0041	2,1694
2013	439 189	3 243	1,0074	2,1856
2014	449 367	10 178	1,0232	2,2362
2015	464 670	5 303	1,0341	2,3124
2016	493 441	38 771	1,0619	2,4555
2017	524 142	30 701	1,0622	2,6083
2018	564 345	40 203	1,0767	2,8084
2019	593 366	29 021	1,0514	2,9528
2020	632 570	39 204	1,0661	3,1479

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj migrace v ČR byl sledován od roku 2000 do roku 2020, tedy 21 let. Nejvíce lidí (632 570) přijelo v roce 2020. Z tabulky je patrné, že s výjimkou let 2009 a 2010 počet stěhujících se cizinců aktivně roste. Pravděpodobným důvodem poklesu počtu migrantů může být celosvětová krize v roce 2008, která byla způsobena propadem trhu nemovitostí v Americe. Ačkoliv všechno začalo v USA, důsledky zasáhly celý svět, protože hodně lidí investovalo do amerických nemovitostí a přišlo o své peníze. Následně došlo ke kolapsu cizí měny a lidé ji přestali používat. V důsledku toho se mnozí ocitli v obtížné finanční situaci, a jelikož ekonomická situace byla po celém světě skoro stejná, stěhování do jiné země se už nejevilo jako dobrá příležitost jako dřív, protože v zahraničí to nebylo lepší. Stěhování navíc s sebou neslo další náklady, které lidé nezvládli pokrýt. V důsledku toho se migrace snížila.

První diference ukazuje rozdíly v po sobě jdoucích letech. Podle ní můžeme vidět, že k absolutním úbytkům došlo jen v letech 2009 a 2010. V ostatních případech dochází k absolutním přírůstkům. Dále koeficient růstu udává meziroční nárůst, když je jeho hodnota větší než 1, nebo meziroční pokles v případech, kdy je menší než 1. Tady je situace stejná. Relativní pokles lze vidět v letech 2009 a 2010. V jiných letech je tento koeficient větší než 1, dochází tedy k relativnímu nárůstu. Bazický rok porovnává jednotlivé hodnoty s nějakou bazickou hodnotou. V této tabulce je jako báze použit první rok sledování (2000). S každým rokem hodnota tohoto indexu roste. V roce 2008 se poprvé zdvojnásobil ve srovnání s bazickým rokem a v roce 2020 se už ztrojnásobil. Takže žádná krize nedokázala snížit počty stěhujících, aby byly menší než v roce 2000.

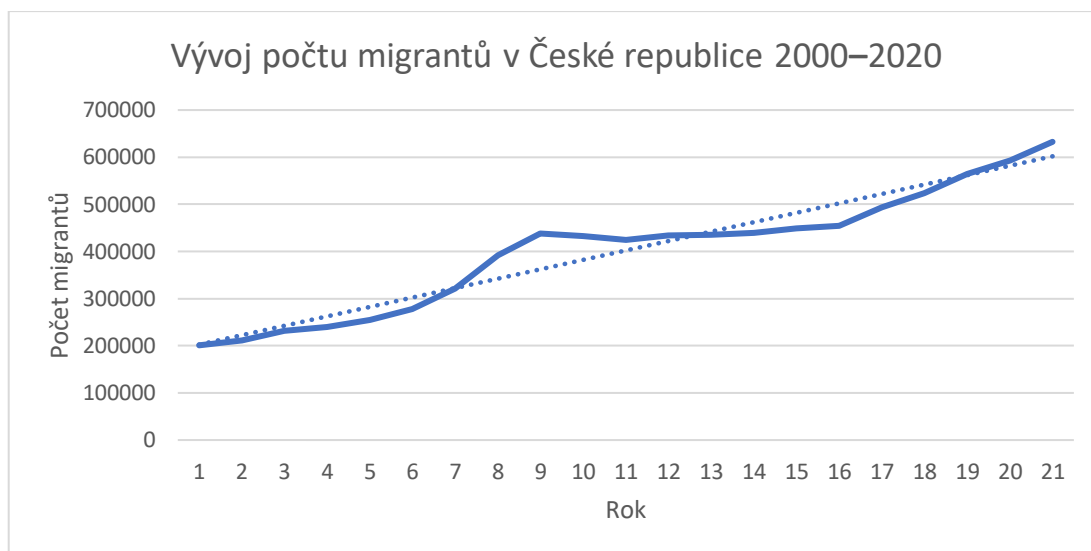
4.1.1 Predikce vývoje počtu migrantů v České republice

Pro predikci vývoje migrace na území ČR byla zvolena lineární trendová funkce. Důvodem použití této funkce je index determinace, který dosahuje hodnoty 0,943, tj. 94,3 %. Tento index udává, z kolika procent popisuje zvolená trendová funkce variabilitu proměnné. V tomto případě je variabilita vysvětlená z 94,3 %, jenom 5,7 % zůstalo nevysvětleno. Dalším důvodem použití lineární funkce je celkový tvar křivky, který je zobrazen na grafu č. 1. Není úplně v souladu s ní, ale celkem je jí podobný.

$$\text{Trendová funkce: } y = 182\,300,462 + 20\,031,988 t$$

Pokud nedojde k výrazným změnám ve společnosti, je možné pomocí vybrané trendové funkce stanovit na kratší období prognózu dalšího vývoje.

Graf č. 1 Vývoj počtu migrantů v České republice 2000–2020

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Trendová funkce se stala základem pro výpočet předpokládaných hodnot v dalších letech, tedy rok 2021, 2022, 2023. Lze vidět, že číslo příjíždějících do České republiky bude i nadále stoupat, malý pokles nastal v roce 2021. K 30. 6. 2021 činil však počet přistěhovalců 668 238 (ČSÚ). Tato predikce počítala s trochu menším nárůstem a je v rozporu s aktuálními daty.

Jako jeden z důvodů lze uvést, že to jsou předběžné výsledky. Ke konci roku, tj. k 31. 12. 2021 klesly už počty na 660 tisíc (660 849). Přesná data budou známa během roku 2022.

Druhým důvodem může být pandemie koronaviru, která se objevila na začátku roku 2020. Ministerstvo vnitra České republiky dočasně nepracovalo, a proto lidé neměli možnost vyřešit otázky týkající se víza. Toto číslo proto zahrnuje zároveň cizince nelegálně pobývajících v ČR a ty, kteří se už museli odstěhovat.

Tabulka č. 2 Predikce vývoje počtu migrantů v ČR 2021–2023

Rok	Predikce – počet migrantů
2021	623 004,20
2022	643 036,19
2023	663 068,18

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.2 Nejpočetnější cizinecké komunity

Níže je uvedena tabulka podílu nejpočetnějších cizineckých komunit na celkovém počtu migrantů. Mezi ně patří Ukrajinci, Slováci, Vietnamci a Poláci. Největší podíl mají Ukrajinci – téměř 30 %, ačkoliv v období let 2004–2007 byla pozorována ještě vyšší čísla. Důvodem může být začátek evropské integrace v zemi, následné otevření státních hranic a vytvoření různých programů za účelem propojení ukrajinské a evropské komunity. A zatímco od roku 2008 došlo k určitému poklesu v počtech, během posledních 6 let zase nastal rostoucí trend. Další velkou komunitou jsou Slováci, jejichž počet představuje 20 %. Důležitým faktorem je zde to, že jde o dvě země Evropské unie, díky čemuž je stěhování možné bez dodatečných komplikací. Kromě toho mají státy podobné jazyky a kulturu, což usnadňuje proces integrace. Za poslední 4 roky lze ale pozorovat velmi malý pokles na úrovni setin.

Jako poslední jsou Vietnamci a Poláci. Ve srovnání s Ukrajinci a Poláky je jejich procento mnohem méně významné zejména posledních 6 let. Ačkoliv v období let 2009–2019 tvořili Vietnamci přes 10 % celkového počtu migrantů. Poláci naopak mají trvale klesající trend, který od roku 2008 činil méně než 5 % a v roce 2021 již nedosahoval 3 %.

Tabulka č. 3 Podíl nejpočetnějších cizineckých komunit na celkovém počtu migrantů

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ukrajina	24,99	24,59	25,54	25,91	30,78	31,54	31,92	32,30	30,15	30,50	29,29
Slovensko	22,03	25,28	26,38	26,99	18,62	17,77	18,62	17,77	18,16	17,30	17,38
Vietnam	11,72	11,35	11,72	12,08	13,44	13,23	12,69	13,03	13,77	14,13	14,21
Polsko	8,48	7,82	6,91	6,56	6,40	6,40	5,88	5,25	4,96	4,46	4,30
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ukrajina	27,39	25,82	23,94	23,18	22,73	22,26	22,33	23,27	24,46	26,14	29,86
Slovensko	16,98	16,92	18,72	19,68	20,71	21,41	21,86	21,74	21,33	20,70	20,44
Vietnam	13,41	13,14	13,06	12,60	12,25	11,76	11,40	10,83	10,43	9,93	9,84
Polsko	4,39	4,41	4,43	4,37	4,27	4,11	3,94	3,77	3,67	3,28	2,72

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2 Migranti z Ukrajiny

Z předcházející tabulky je patrné, že Ukrajinci jsou v dnešní době nejpočetnější cizineckou komunitou v České republice. Každý rok tyto počty stoupají zejména v posledních letech po zavedení bezvízového režimu na Ukrajině, což umožnilo volný vstup na území evropských států. Níže jsou uvedeny počty Ukrajinců, kteří se přestěhovali do ČR během posledních 20 let, 1. diference a koeficient růstu pro lepší představu.

Z tabulky je vidět, že se nejvíce Ukrajinců přestěhovalo v roce 2020 (165 356), zatímco v roce 2000 se jich přestěhovalo nejméně (50 212). V letech 2000–2009 má časová řada rostoucí tendenci. V letech 2010 až 2014 nastává výrazný pokles, který byl nejspíše způsoben stejně jako všude kolapsem trhu v Americe a globální krizí. Možnosti lidí byly trochu omezeny a zároveň po volbách na Ukrajině nastala relativní stabilita. Od roku 2015 potom časová řada stále stoupá.

První diference má také zápornou hodnotu jenom v letech 2010–2014, takže většinu času docházelo k absolutním přírůstkům. U koeficientu růstu je situace podobná. Téměř všude se vyskytuje nárůst a pokles počtu přestěhovalců ve stejném období.

Časová řada má téměř monotónní vývoj, protože většinu času roste, takže lze vypočítat tempo růstu neboli geometrický průměr dle vzoru č. 14. $\bar{K} = 1,0614$, což je rovno 6,14 %. To znamená, že je každoročně přírůst počtu přestěhovalců z Ukrajiny v průměru 6,14 %.

Tabulka č. 4 Vývoj počtu migrantů z Ukrajiny do ČR 2000–2020

Rok	Počet Ukrajinců	1. diference	Koeficient růstu
2000	50 212	X	X
2001	51 825	1 613	1,0321
2002	59 145	7 320	1,1412
2003	62 282	3 137	1,0530
2004	78 263	15 981	1,2566
2005	87 789	9 526	1,1217
2006	102 594	14 805	1,1686
2007	126 721	24 127	1,2352
2008	131 921	5 200	1,0410
2009	131 932	11	1,00008
2010	124 281	-7 651	0,9420

2011	118 932	-5 349	0,9570
2012	112 549	-6 383	0,9463
2013	105 138	-7 411	0,9342
2014	104 156	-982	0,9907
2015	105 614	1 458	1,0140
2016	109 850	4 236	1,0401
2017	117 061	7 211	1,0656
2018	131 302	14 241	1,1217
2019	145 153	13 851	1,1055
2020	165 356	20 203	1,1392

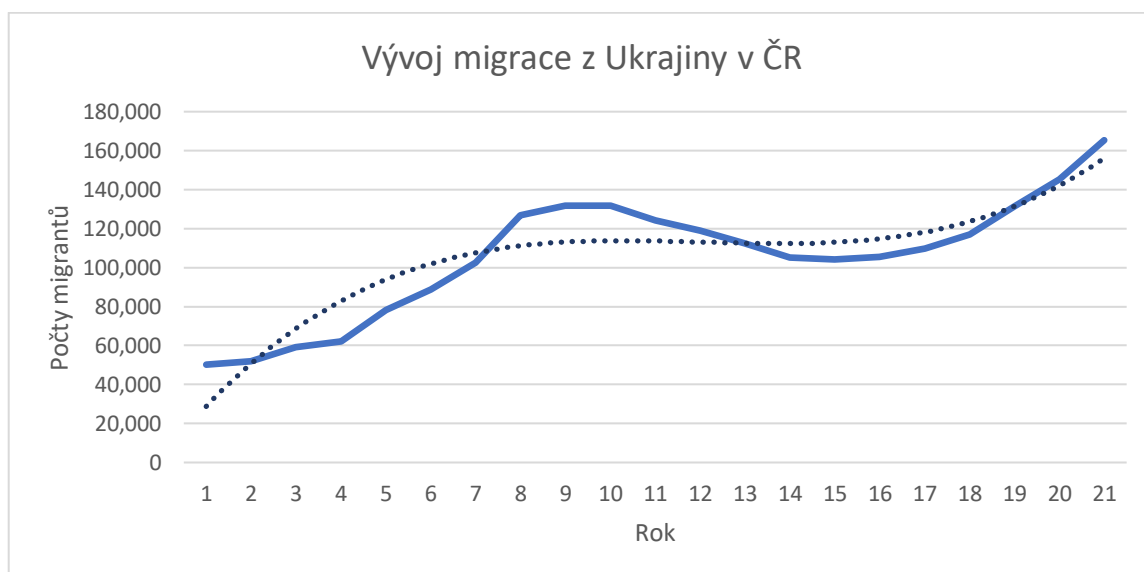
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.2.1 Predikce vývoje počtu migrantů z Ukrajiny do České republiky

Pro predikci dalšího vývoje byla použita kubická trendová funkce. Ta má nejvyšší index determinace, který je roven 0,849, což znamená, že skoro 85 % variability časové řady lze vysvětlit touto funkcí. Zbývajících 15 % představují odchylky způsobené vnějšími faktory. Zároveň bylo analyzované grafické znázornění funkce a její shoda s časovou řadou. Shoda není úplná, protože křivka časové řady je strmější, ale celkem jsou křivky velmi podobné, takže lze použít kubickou funkci pro prognózu.

$$\text{Trendová funkce: } y = 2\,429,988 + 28\,747,017t - 2\,436,018t^2 + 67,393t^3$$

Graf č. 2 Vývoj počtu migrantů z Ukrajiny v ČR v letech 2000 – 2020

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Predikce byla provedena pro roky 2021 a 2022. V roce 2022 však došlo ke změně podmínek, vlivem válečných událostí na Ukrajině stoupl počet migrantů a původně vytvořené prognózy nemají význam. Počtu migrantů z Ukrajiny v roce 2022 je věnována část 4.6.

K 31. 12. 2021 však byl počet Ukrajinců 196 875 (data dle ČSÚ), takže predikce je v rozporu s aktuálními daty. Jednou z příčin mohou být Ukrajinci, kteří neodjeli z České republiky po uvolnění opatření proti covidu. Ministerstvo vnitra totiž po určitou dobu nepřijímalo lidi nebo je přijímalo ve velmi omezených počtech, a proto jim bylo umožněno neprodlovat si víza kvůli nepříznivé epidemiologické situaci. V důsledku toho nastal okamžik, že lidé pobývali ve státě bez oprávnění. To znamená, že v případě porovnání počtů osob, které žily v České republice s platným vízem, a skutečně žijících Ukrajinců dostaneme různá čísla.

Druhým důvodem je to, že výše uvedené číslo je předběžným odhadem a přesná data ještě nejsou k dispozici. Číslo se tedy může změnit.

Tabulka č. 5 Predikce vývoje počtu migrantů z Ukrajiny v ČR 2021–2023

Rok	Predikce – počty Ukrajinců
2021	173 428,86
2022	194 924,53

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Ukrajinci dle místa pobytu

Níže je uveden graf rozmístění Ukrajinců dle místa bydliště v ČR. Lze vidět, že větší část bydlí v Praze (59 324) (ČSÚ, 2022). Ačkoliv život v hlavním městě je dražší, nabízí mnohem více pracovních příležitostí a také širší nabídku vysokých škol pro přijíždějící studenty. Proto se lidé, kteří se stěhují za účelem dlouhodobého pobytu, snaží zařídit si svůj život přesně v Praze.

Na druhém místě je Středočeský kraj, který se nachází kolem Prahy (29 166) (ČSÚ, 2022). Tohle je hlavním důvodem atraktivity pro migranty. Každodenní výdaje jsou trochu nižší, ale poloha je dostatečně blízko hlavního města. V případě, že je člověk zaměstnán v Praze, je to méně pohodlné, ale kompenzací je rozvinutá hromadná doprava.

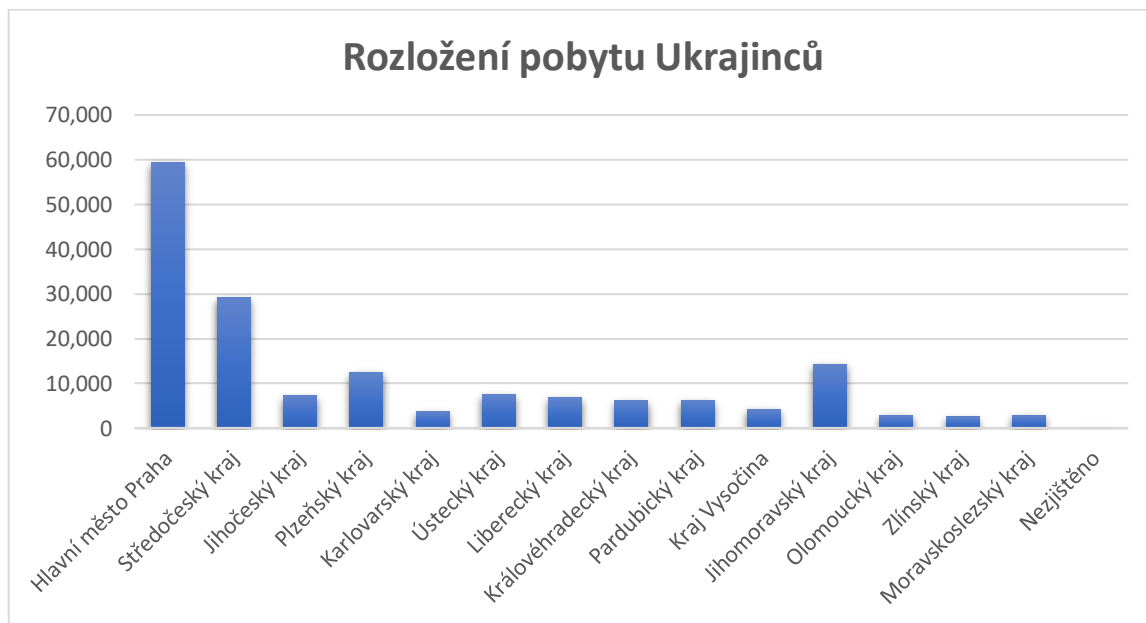
Jihomoravský kraj zaujímá třetí pozici mezi nejoblíbenějšími místy ukrajinských migrantů (14 274) (ČSÚ, 2022). Takový zájem je pravděpodobně způsoben správním centrem tohoto

kraje – městem Brnem, které je někdy nazýváno druhým hlavním městem České republiky. Poskytuje velmi dobré pracovní příležitosti a možnosti studia. Dvě univerzity tohoto města, a to VUT a Masarykova univerzita, se dostaly na seznam špičkových univerzit světa.

Jako poslední lze uvést Plzeňský kraj (12 352) (ČSÚ, 2022). Tady je situace stejná. Hlavní zájem představuje město Plzeň – správní centrum tohoto kraje. Je čtvrtým největším městem v České republice a má poměrně dobrou nabídku práce. Zároveň se tady nachází Západočeská univerzita, velká vzdělávací instituce, která má široký výběr studijních programů nejenom ekonomického zaměření, například design nebo animace. Právě to dělá kraj pro mládež přitažlivým.

Ze zbývajících 10 krajů bydlí nejvíce Ukrajinců v kraji Ústeckém. Nachází se na hranici s Německem, má dost závodů pro lidi, kteří chtějí pracovat, a univerzitu pro případné studenty. Naopak nejméně Ukrajinců žije ve Zlínském kraji, v regionu s nedostatečně rozvinutou infrastrukturou, což je dáno především jeho vzdáleností od velkých průmyslových podniků a slabým rozvojem dopravy. Proto také region není moc zajímavý pro imigranty, neboť většina z nich přijíždí pracovat.

Graf č. 3 Ukrajinci dle místa pobytu

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.4 Problém nelegální migrace Ukrajinců

Nelegální migrace je jedním z problémů, jenž řeší Ministerstvo vnitra České republiky v souvislosti s migrací různých lidí včetně Ukrajinců. Dle MVČR pojem *nelegální migrace* předpokládá neoprávněný vstup, pobyt a vycestování z/na území České republiky. Vzhledem k tomu, že Ukrajinci jsou počítáni jako občané třetích zemí, podléhají přísné kontrole na hraničním přechodu. Z toho důvodu je běžnějším problémem mezi Ukrajinci nelegální pobyt (např. vypršení platnosti víza nebo překročení doby povolené pro bezvízový režim), ačkoli případy neoprávněných vstupů také existují.

Níže je uvedena tabulka nelegálních migrantů z Ukrajiny do ČR během posledních 16 let (dřívější data nejsou k dispozici). Pro zjednodušení byly sloučeny dvě skupiny migrantů, a to ti, kdo nelegálně bydlí, a ti, kdo se snaží nelegálně vstoupit. Lze vidět, že čísla mají klesající tendenci, neboť vývoj technologií usnadnil kontrolu této záležitosti a možnosti sledování lidí, kteří by měli zemi opustit nebo by to měli udělat v blízké budoucnosti.

V celé časové řadě lze vidět pouze čtyři přírůstky. Nejvýraznější byly v letech 2015 a 2020. Růst v roce 2015 byl pravděpodobně vyvolán tím, že se Ukrajina dostala do bezvízového režimu, a proto lidé hned začali z různých důvodů cestovat, aniž by se snažili seznámit se s pravidly vstupu a pobytu v jiných zemích. A proto nejspíše hlavním problémem bylo porušení podmínek povolených v této době. V roce 2020 nastala pandemie koronaviru a lidi najednou ztratili možnost prodloužit si víza, proto se v ČR nacházeli Ukrajinci s prošlým vízem. I když Ministerstvo vnitra toto oficiálně schválilo, ve skutečnosti pobývali tito lidé v zemi nelegálně.

Tabulka č. 6 Počet nelegálních migrantů z Ukrajiny

Rok	Počet nelegálních migrantů z Ukrajiny	1. diference	Koeficient růstu
2005	6 838	X	X
2006	4 853	-1 985	0,7097
2007	2 904	-1 949	0,5984
2008	1 547	-1 357	0,5327
2009	1 502	-45	0,9709
2010	953	-549	0,6344
2011	1 123	170	1,1784
2012	1 064	-59	0,9475

2013	888	-176	0,8346
2014	1 020	132	1,1486
2015	2 016	996	1,9765
2016	1 552	-464	0,7698
2017	1 510	-42	0,9729
2018	1 470	-40	0,9735
2019	1 456	-14	0,9905
2020	3 242	1 786	2,2266

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.4.1 Predikce vývoje nelegální migrace

Na základě výše uvedených údajů lze zkusit udělat předpověď na několik dalších let. Bude to však těžké, protože čísla jsou uspořádána chaoticky a určitý trend zde nemusí být. Níže je uveden výstup z SPSS s nejčastěji používanými funkcemi. Nejprve se musíme věnovat indexu determinace, který je u většiny funkcí příliš malý, a proto nelze lineární, exponenciální a kubickou funkci použít pro předpověď. Pomocí logaritmické funkce by šlo vysvětlit polovinu časové řady, ale to je málo pro prognózu do budoucna. Kromě kvadratické není žádná jiná funkce vhodná. Jako jediná je v souladu s časovou řadou z 80 %. Při jejím použití bude trendová funkce vypadat takto:

$$\text{Trendová funkce: } y = 6\,768,511 - 1\,255,181t + 64,403t^2$$

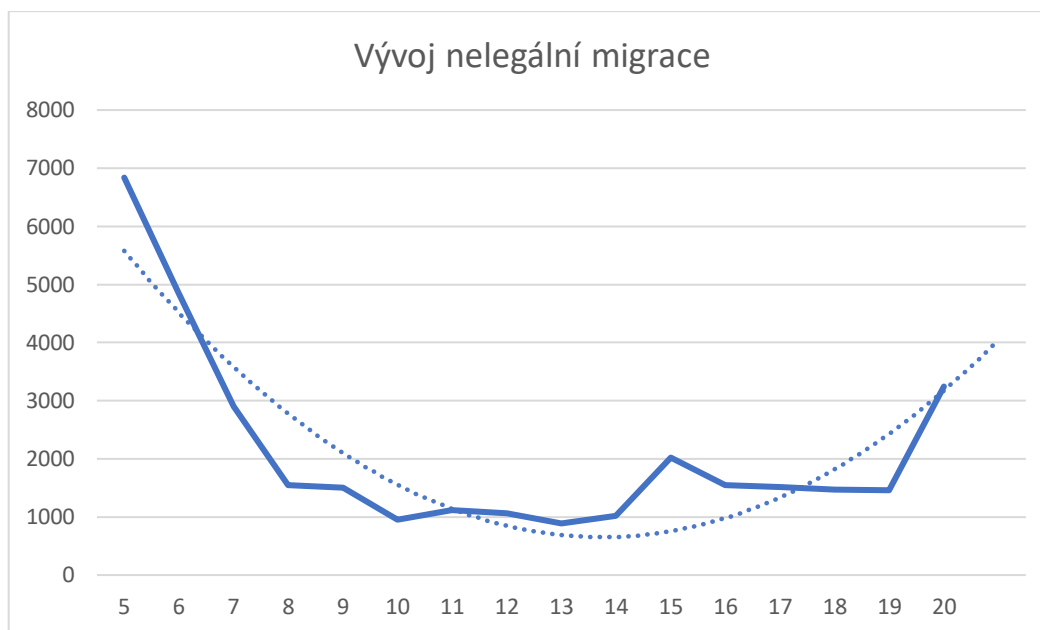
Model Summary and Parameter Estimates

Dependent Variable: Pocet

Equation	R Square	Model Summary				Parameter Estimates		
		F	df1	df2	Sig.	Constant	b1	b2
Linear	,218	3,905	1	14	,068	3483,975	-160,335	
Logarithmic	,536	16,154	1	14	,001	5027,455	-1516,089	
Quadratic	,809	27,563	2	13	<,001	6768,511	-1255,181	64,403
Compound	,135	2,181	1	14	,162	2576,252	,955	
Power	,397	9,232	1	14	,009	4327,330	-,473	

Pro větší jistotu je ještě třeba zkontrolovat grafické znázornění čísel a trendové linie. Lze vidět, že podobnost mezi nimi existuje, ale odchylek je tady také hodně, což může snížit přesnost předpovědí na další roky. Dá se to však udělat.

Graf č. 4 Vývoj nelegální migrace v období let 2005–2020 (počty migrantů)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Níže je uvedena tabulka očekávaného vývoje čísel, pokud použijeme kvadratickou funkci. Předpokládá se, že počet Ukrajinců nelegálně pobývajících v ČR bude stoupat. Vzhledem k událostem posledních měsíců lze očekávat, že vývoj bude přesně takový, protože množství Ukrajinců prudce vzrostlo. Ale kvůli tomu, že trendová linie není úplně v souladu se skutečnými čísly a dle indexu determinace 20 % časové řady není vysvětleno, je tato předpověď více odhadem a čísla se později mohou lišit. Současná situace je totiž těžko předvídatelná a pořád se mění.

Tabulka č. 7 Predikce vývoje nelegální migrace

Rok	Predikce – počet nelegálních migrantů
2021	4 042,81
2022	5 041,72
2023	6 169,44

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.5 Vyhoštění Ukrajinců z ČR

Vyhoštění ze země je dalším krokem po uznání osoby za nelegálního migranta, přičemž existují dvě varianty, a to buď správní vyhoštění, nebo uložení trestu vyhoštění soudem. Dole jsou uvedeny tabulky znázorňující události Ukrajinců v souvislosti s tímto problémem v období let 2012–2020 (dřívější data nejsou k dispozici).

Jako první je uvedeno správní vyhoštění. Tímto pojmem se rozumí ukončení pobytu cizince na území, stanovení doby, během níž člověk musí vycestovat, a zároveň doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států EU. Tuto dobu stanoví Policie ČR v rozhodnutí o správním vyhoštění (MVČR, 2022).

V číslech první tabulky existuje rostoucí trend u vydaných rozhodnutí, který lze popsat lineární (index determinace je 0,892) nebo kvadratickou (index determinace je 0,905) funkcí. Každopádně i v budoucnu budou počty stoupat a předpokládá se, že v roce 2023 přesáhnou 7 tisíc. V případě realizace rozhodnutí je nelze popsat trendovou funkcí, protože čísla jsou velmi chaotická a výsledky roku záleží nejspíše na okolnostech právě tohoto roku. Index determinace nepřesahuje 60 % u žádné funkce a neexistuje skoro žádná grafická podobnost.

Tabulka byla záměrně sestavená tak, aby bylo patrné, že množství vydaných rozhodnutí a jejich realizace se liší. Počet skutečně realizovaných vyhoštění dosahuje necelých 7 % (6,76), což je velmi málo. Tady může být několik důvodů. První je, že lidé schválně uvádějí špatnou adresu bydliště nebo nenahlásí její změnu, takže je potom obtížné tyto lidi dohledat. Druhým důvodem může být to, že se člověk klidně přestěhuje do sousedního státu, aniž by o tom policie věděla, protože mezi státy EU není žádná hraniční kontrola. Třetím důvodem je možnost podání odvolání. Člověk se může nacházet v zemi, zatímco probíhá zvažování.

Tabulka č. 8 Správní vyhoštění Ukrajinců

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
Rozhodnutí o správním vyhoštění	960	874	815	1 243	2 045	3 451	3 856	4 631	4 233	22 108
Realizace správního vyhoštění	74	50	53	34	105	304	244	159	472	1 495

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Jako druhé je uvedeno vyhoštění uložené soudem. Tento trest může být uložen jako trest samostatný, nebo vedle jiného trestu, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku anebo jiný obecný zájem.

Dole je uvedena tabulka případů, kdy byl takový rozsudek vynesena, a skutečných odjezdů člověka ze země. Dle výsledku SPSS tady žádný trend neexistuje, protože index determinace nepřesahuje 60 % u žádné z funkcí a zároveň neexistuje grafická podobnost. Možná je určitý vztah mezi jednotlivými roky, ale v celé časové řadě není.

Lze vidět, že během 9 let činí počet realizovaných trestů pouze 13,98 %. Pravděpodobně nejčastějším důvodem může být možnost odvolání a napadení rozhodnutí. V důsledku toho je velmi často lidem zmírněn trest. Druhý důvod je stejný jako v případě správního vyhoštění. Člověk se může začít skrývat, takže ho policie nebude moci najít a vyhostit ze země.

Tabulka č. 9 Trest vyhoštění uložený soudem

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
Vyhoštění uložené soudem	198	209	171	177	341	578	492	510	350	3 026
Realizace trestu vyhoštění	72	48	43	45	31	40	54	48	42	423

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.6 Vývoj stěhování z Ukrajiny v ČR po 24. 2. 2022

Dne 24. února začalo aktivní bombardování celého území Ukrajiny, proto byli lidé, zejména ženy s dětmi, nuceni odejít do zahraničí. Vzhledem k tomu, že se Česká republika nachází blízko Ukrajiny a není žádný problém se do ní dostat, přijelo sem hodně uprchlíků. Většina těchto lidí dostala typ víza, který jim umožňuje žít v zemi se stejnými právy, jaká mají obyčejní migranti z Ukrajiny dlouhodobě žijící v ČR, tzn. mohou pracovat, studovat a cestovat.

Níže je uvedena tabulka s počtem uprchlíků, vytvořená na základě udělených víz vždy k poslednímu dni měsíce a bez osob, jejichž pohlaví nebylo určeno. Jen za první měsíc dorazilo 1,5krát více Ukrajinců, než bylo oficiálně registrováno za celý rok 2020. Pokud sečteme ukrajinské migranty a uprchlíky, počet přesáhne půl milionu.

Z tabulky je vidět, že číslo aktivně roste. V období od 31. 3. do 30. 4. počet osob vzrostl o 27,6 % a další měsíc ještě o 12,42 %. Od června se však růst zpomalil, přírůstky byly

mnohem menší a koeficient růstu zůstává pod hranicí 10 %. Důvodem může být neschopnost lidí přizpůsobit se novému státu a daným okolnostem. Každopádně lze předpokládat, že počty budou i nadále stoupat nebo stagnovat. V tomto případě se číslo bude pohybovat v malém intervalu.

Tabulka č. 10 Počty uprchlíků z Ukrajiny v období 24. 2. – 31. 8.

Měsíc	Počet uprchlíků	1. diference	Koeficient růstu
k 31. 3.	246 539	X	X
k 30. 4.	314 585	68 046	1,2760
k 31. 5.	353 655	39 070	1,1242
k 30. 6.	375 096	21 441	1,0606
k 31. 7.	390 431	15 335	1,0409
k 31. 8.	400 836	10 405	1,0267

Zdroj: MVČR, vlastní zpracování

4.6.1 Predikce vývoje počtu uprchlíků z Ukrajiny

I když se jedná o velmi krátkou časovou řadu, byl učiněn pokus výběru vhodné trendové funkce. Vybrány byly tři modely (logaritmický, kvadratický a kubický), které nejvíce odpovídají uspořádání aktuálních čísel. Index determinace kubické funkce dosahuje celých 100 %, což znamená absolutní podobnost a schopnost plně vysvětlit vývoj čísel. Ale pokud přepočteme predikci pomocí každé z těchto funkcí, předpověď se bude lišit.

Při využití kubické funkce lze počítat s dalším růstem počtu uprchlíků a od konce října může nastat i docela dramatický nárůst. Dá se očekávat, že k 31. prosinci číslo přesáhne 600 tisíc lidí. Trendová funkce by vypadala:

$$y = 144\,833,333 + 122\,485,612t - 21\,778t^2 + 1433,324t^3$$

V případě výpočtu pomocí kvadratické funkce lze očekávat stabilní pokles počtu uprchlíků již od září a snižování bude pokračovat i nadále. Ke konci roku jich tedy bude jen 257 tisíc. Trendová funkce:

$$y = 180\,953,1 + 77\,049,239t - 6\,841,875t^2$$

Pokud použijeme logaritmickou funkci, můžeme také očekávat nárůst, ale plynulejší než u kubické funkce. To znamená, že k poslednímu dni roku bude v ČR přibližně 450 tisíc ukrajinských uprchlíků. Trendová funkce bude mít tvar:

$$y = 251\,414,512 + 87\,039,529 \cdot \log t$$

Ačkoliv existují tři funkce s vysokým indexem determinace a téměř úplnou grafickou shodou čísel s grafickým znázorněním trendů, přesně v tomto případě lze těžko předpokládat nějaký určitý vývoj. To potřebuje stabilní podmínky, ale ty se neustále mění. I kdyby se dalo předpokládat, že v určitém okamžiku čísla začnou klesat, určitě to nebude v září nebo říjnu, což je v rozporu s kvadratickou funkcí. Zároveň není možný konstantní nárůst, protože se část lidí jistě vrátí domů, počet tak začne klesat. Skutečný vývoj migrace způsobený aktuálními událostmi bude pravděpodobně někde uprostřed těchto variant.

Model Summary and Parameter Estimates

Dependent Variable: Pocet_uprchliku

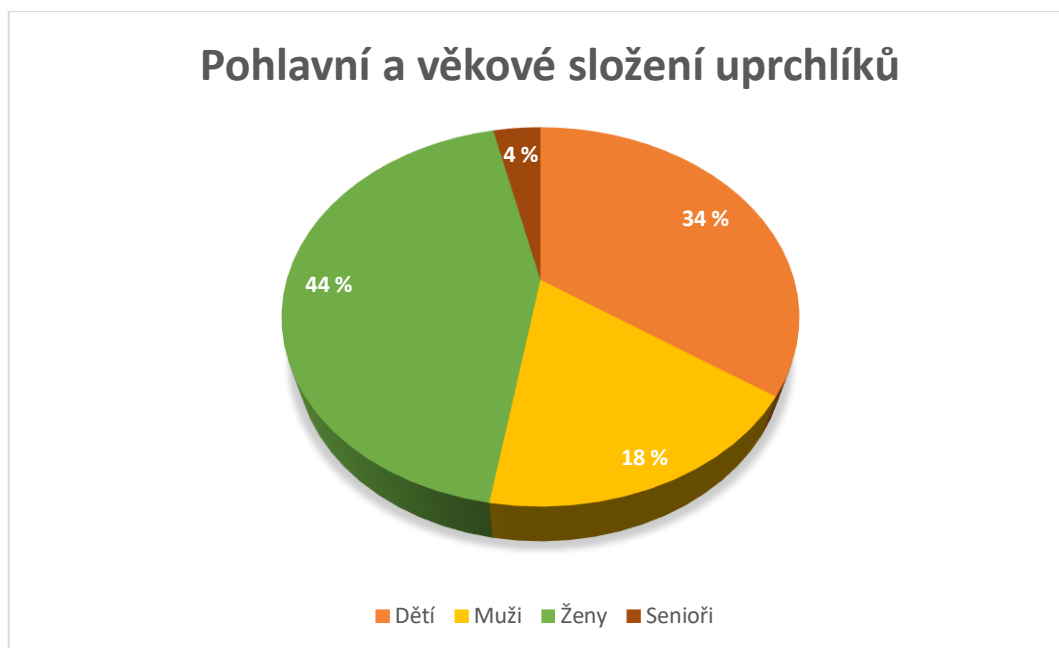
Equation	Model Summary					Parameter Estimates			
	R Square	F	df1	df2	Sig.	Constant	b1	b2	b3
Logarithmic	,992	517,525	1	4	<,001	251414,512	87039,529		
Quadratic	,992	181,669	2	3	<,001	180953,100	77049,239	-6841,875	
Cubic	1,000	2702,304	3	2	<,001	144833,333	122485,612	-21891,778	1433,324

4.6.2 Pohlavní a věkové složení uprchlíků z Ukrajiny

Níže je uveden graf pohlavního/genderového složení ukrajinských uprchlíků, kteří jsou rozděleni do 4 skupin: první – děti (chlapci a dívky) do 18 let, druhá a třetí – muži a ženy od 18 do 65 a čtvrtá – senioři nad 65 let. Téměř polovinu z celkového počtu tvoří ženy a další třetinu děti. Zbytek tvoří muži a důchodci. To znamená, že na 10 osob připadají čtyři ženy, tři děti, dva muži a senior. Poslední skupina se však objevuje s nejmenší pravděpodobností. Dá se předpokládat, že to spíše bude pět žen nebo čtyři děti.

Takové složení je logické, protože z Ukrajiny odcházely převážně ženy s dětmi. Seniori je těžko transportovat vzhledem k jejich věku a silné citové vazbě k domovu. A proto pravděpodobně ti, kdo se rozhodli opustit Ukrajinu, zůstali v sousedních zemích a dál už se nestěhovali. K 31. srpnu jich bylo v České republice necelých 15 tisíc, konkrétně 14 373. Pro srovnání – mužů je v ČR nyní přes 70 tisíc, což je zajímavý fakt, protože představují skoro 20 %. To je přibližně každý pátý člověk. Z teoretického hlediska to není možné, ale fakticky určitě ano. Tato skutečnost byla způsobena tím, že někteří muži nejsou vhodní pro vojenskou službu ze zdravotních nebo jiných důvodů. A proto se právě ti rozhodli opustit zemi spolu se svými rodinami.

Graf č. 5 Pohlavní a věkové složení uprchlíků k 31. 8. 2022

Zdroj: MVČR, vlastní zpracování

4.6.3 Rozložení uprchlíků dle místa pobytu

Níže uvedený graf ukazuje rozložení ukrajinských uprchlíků dle místa pobytu. Je založen na datech poskytnutých těmito lidmi. Zároveň zde nejsou uvedeny 4 255 lidí, protože místo jejich pobytu není známo (MVČR, 2022). Statistika oblíbenosti krajů ČR mezi migranty a mezi uprchlíky je stejná. Liší se jenom počty.

Praha určitě zaujímá první místo, neboť je to hlavní město a šance usadit se tam, najít si práci a zařídit si tam život je mnohem vyšší. Praha je vyhledávaná také kvůli obyčejné migraci – někteří uprchlíci tam mají příbuzné nebo kamarády, kteří jim mohou pomoci. Proto k 31. srpnu činil jejich počet byl 93 635 (MVČR, 2022).

Středočeský kraj je druhý s počtem 58 125 Ukrajinců (MVČR, 2022). Nachází se kolem Prahy a některá bližší města lze dokonce nazvat předměstím Prahy. Lidé se vždy snaží být co nejbližší hlavnímu městu nebo jiným velkým městům, protože mohou dostat více příležitostí. V tomto případě však jde o uprchlíky, a proto je důležitá výše příjmu a kam je původně přivezli.

Následují Jihomoravský a Plzeňský kraj. V prvním žije přes 40 tisíc uprchlíků a v druhém přes 30 tisíc, což není nijak mimořádné. Jedná se o rozvinuté kraje, které mají velká města jako správní centrum. Poskytují dobré možnosti zaměstnání pro dospělé a vzdělání pro děti.

Jako poslední je Moravskoslezský kraj. Je umístěn na hranici s Polskem, většina lidí ji přecházela přesně tam. Proto určitá část rozhodla nekomplikovat si život a zůstat na místě příchodu. Navíc existuje pravděpodobnost, že se později vrátí na Ukrajinu.

V ostatních regionech není počet uprchlíků příliš významný a nejspíše záleží na tom, jak se lidem podařilo usadit v nové zemi a ve kterém městě se rozhodli zůstat.

Graf č. 6 Rozložení uprchlíků dle místa pobytu

Zdroj: MVČR, vlastní zpracování

Závěr

Cílem práce byla analýza vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky v období let 2000–2020 a časových řad spojených s tímto obdobím, odhalení trendu a případná předpověď do budoucna při jeho existenci. Práce se také zabývá rozmístěním migrantů na území ČR, problémem nelegální migrace a událostmi souvisejícími s ukrajinskými občany po 24. 2. 2022.

Dnes Ukrajinci představují téměř nejpočetnější cizineckou komunitu v České republice a každý rok její počet stále stoupá. Výjimkou bylo období let 2009 až 2014, kdy se počet ukrajinských migrantů snížil. Ale tohle bylo období světové krize a následujícího obnovení ekonomické stability. Do roku 2009 a po roce 2014 čísla aktivně rostla, ale zjevně ještě nedosáhla svého maxima. Pomocí lineární trendové funkce byla provedena prognóza na další tři roky, jež i nadále počítá s nárůstem počtu Ukrajinců v případě, že podmínky zůstanou stejné. Vzhledem k tomu, že poslední dva roky byly ovlivněny koronavirem, čísla se rozhodně mohou změnit. Trend ale každopádně zůstane rostoucí, protože k 31. prosinci 2021 bylo v ČR přes 190 tisíc Ukrajinců.

Situace se velice změnila po 24. únoru 2022, kdy do České republiky začalo mířit velké množství ukrajinských uprchlíků. To ovlivní budoucí čísla, protože část těchto lidí zůstane, tím pádem predikce a aktuální čísla mohou být v rozporu. Každopádně rostoucí trend bude určitě zachován. Během prvních dvou měsíců války byl přírůstek lidí mimořádně velký a celkový počet uprchlíků byl dvakrát větší než v Česku trvale žijících migrantů. Pokud se však podíváme na koeficient růstu, lze vidět, že po třech měsících se nárůst stal téměř nevýznamným a jeho tempo se zpomalilo.

Ačkoliv koeficienty determinace jsou vysoké, je velice těžké udělat prognózu. Ve dvou případech se na základě shody 92 % počet buď docela výrazně sníží a do konce roku bude v ČR 267 tisíc Ukrajinců, nebo bude dále stoupat a k 31. 12. překročí jejich počet 450 tisíc. Ve třetím případě už v září počet uprchlíků dramaticky vzroste a bude pokračovat ve svém aktivním růstu. Je však těžko předpokládat, která z těchto variant bude realizována, protože podmínky nejsou stabilní a situace se prudce mění.

Co se týká pobytu, nejčastěji žijí Ukrajinci ve střední a jižní části České republiky. Většina z nich bydlí v Praze, Středočeském, Jihomoravském nebo Plzeňském kraji. Statistika oblíbenosti krajů mezi běžnými migranty a uprchlíky je úplně stejná, a proto k 31. srpnu žilo v těchto čtyřech krajích 339 230 Ukrajinců z celkových 597 711 žijících v ČR, což představuje skoro 60 % všech Ukrajinců, kteří se oprávněně nachází na území.

Toto číslo však nezahrnuje migranty, které sem přijeli během roku 2022, protože oficiální data budou k dispozici na začátku roku 2023.

Další součástí práce byl problém nelegální migrace, která vždy jde spolu s migrací cizinců. Skoro v celé časové řadě čísla s několika výjimkami klesají. V letech 2015 a 2020 byl výrazný nárůst Ukrajinců nelegálně žijících v ČR. V roce 2015 činil 996 lidí a v roce 2020 už 1 786. V prvním případě to může být způsobeno zavedením bezvízového režimu, který byl pro většinu něčím neznámým. V důsledku toho mohli Ukrajinci porušovat pravidla, aniž by sami o tom věděli, a to je důvod k administrativnímu vyhoštění. V druhém případě může být příčinou pandemie koronaviru. Ta vnesla chaos do práce určitých úřadů, které se podílely na zajištění pobytu ukrajinských migrantů v ČR. Obnovení víza bylo obtížné, v některých případech dokonce nebylo možné stejně jako sledování všech lidí, kteří měli opustit zemi včas. Někteří proto prostě využili situaci a zůstali na území neoprávněně.

Pomocí kvadratické funkce, která měla nejvyšší index determinace a největší podobnost grafů, byla vypočtena předpověď na období let 2021–2023. Lze předpokládat, že počet nelegálně pobývajících osob bude stoupat a do roku 2023 přesáhne 6 tisíc. Ale je tady třeba upozornit na několik skutečností. Zaprvé – časovou řadu lze pomocí funkce vysvětlit jenom z 80 %, což znamená, že se konečná čísla mohou lišit. A také je důležité, aby podmínky vývoje zůstaly stejné. Ale vzhledem k událostem posledních šesti měsíců lze předpokládat, že čísla budou nakonec vypadat jinak.

Nejčastěji Ukrajinci dostávají rozhodnutí o správním vyhoštění, protože přesně tento typ rozhodnutí je vydáván v případě problémů s doklady. Za období let 2012–2020 představují Ukrajinci největší počet ze všech cizineckých komunit. V roce 2020 bylo vydáno více než 4000 takových rozhodnutí. Celá časová řada má rostoucí tendenci a pomocí lineární nebo kvadratické funkce lze udělat prognózu na další roky. V obou případech můžeme očekávat nárůst počtu těchto rozhodnutí v průměru o 800–1000 ročně, takže se v roce 2023 očekává, že jejich počet přesáhne 7000, pokud se podmínky nezmění. Ačkoliv statistika vydávání takových rozhodnutí je docela vysoká, skutečných vyhoštění Ukrajinců z České republiky bylo velmi málo. Za devět let jich bylo uskutečněno necelých 1500 případů. Největší ukazatele jsou od roku 2016 do roku 2020. Zároveň neexistuje určitý trend a index determinace u žádné z funkcí nepřesahuje 60 %. Je možné, že úspěšnost uskutečnění vyhoštění ukrajinských migrantů je v jednotlivých letech ovlivněna různými faktory, a proto jsou čísla chaotická.

U vyhoštění, které bylo uloženo soudem jako trest, neexistuje vývojový trend ani v počtu vydaných rozhodnutí, ani v jejich uskutečnění. Nejvíce rozhodnutí bylo vydáno v roce 2017, a to 578, tedy téměř dvakrát více než v roce 2016. Nejvíce realizovaných vyhoštění bylo v roce 2012, a to 72 osoby, což představuje 35 % z celkového počtu rozhodnutí v tomto roce. Ve zbývajícím období byl počet přibližně stejný a nepřesahoval 50 lidí ročně. Důvodem může být to, že se postupem času vynalézavost lidí při jejich snaze zůstat v zemi a zároveň možnost podání odvolání zvyšují.

Nakonec lze říci, že Česká republika bude i nadále přitažlivá pro potenciální migranty z Ukrajiny jako sousední země s dobrými možnostmi zaměstnání a vzdělání. A s vysokou pravděpodobností lidé budou přijíždět ve snaze je využít. Zároveň se počet migrantů již žijících v zemi zvýší, protože určitá část uprchlíků zůstane. Takže lze očekávat další vývoj vztahu mezi ČR a Ukrajinou.

Seznam použitých zdrojů

SVATOŠOVÁ, Libuše a KÁBA Bohumil. *Statistické metody II*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2017. ISBN 978-80-213-1736-9

HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6

UHEREK, Zdeněk, OŠTÁDALOVÁ, Šárka, HONUSKOVÁ, Věra a GUNTER Vladislav. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. ISBN 978-80-9059942-9-6

CHYTRA, Zdeněk. *Globální pakt a další texty o migraci*. Tábor: Knihy ABB, 2019. ISBN 978-80-907384-9-2

SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0

KLAUS, Václav a WEIGL Jiří. *Stěhování národů s.r.o. Stručný manuál k pochopení současné migrační krize*. Praha: Olympia, 2015. ISBN 978-80-7376-422-7

BROUČEK, Stanislav a GRULICH Tomáš. *Migrace a česká společnost*. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2012. ISBN 978-80-87112-61-8

DRBOHLAV, Dušan a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme a kam jdeme?* Praha: SLON, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1

Internetové zdroje

KŘIVÝ, Ivan. *Analýza časových řad*. 2012. Dostupné na:
<https://web.osu.cz/~Bujok/files/ancas.pdf>

HENIG, David. *Migrace. Přehledové studie*. ZČU, 2007. Dostupné na: <https://docplayer.cz/2175212-Migrace-david-henig-prehledove-studie-07-9.html>

JANKŮ, Kateřina. *Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem*. MUNI, 2006. Dostupné na: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5518/4616

MVČR. *Slovníček pojmů*. MVČR, 2022. Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

PhDRu. *Novinky pro mladé vědce. Globalizace a mezistátní spolupráce. 2020*. Dostupné na: <https://phdru.com/textbooks/political-globalization/#section4>

MUNI. *Ukazatele migrace*. MUNI, 2005. Dostupné na: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2005/Z0044/um/Mobilita_3.pdf

CUNI. *Příručka demografické statistiky, stěhování*. ČSÚ, 2001. Dostupné na: <https://web.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/stehovan.htm>

MVČR. *Občané třetích zemí. Povinnosti cizince*. MVČR, 2021. Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/povinnosti-cizince.aspx>

Velvyslanectví České republiky v Kyjevě. *Z dějin vzájemných vztahů*. MZV ČR, 2018. Dostupné na: https://www.mzv.cz/kyjev/cz/vzajemne_vztahy/z_dejin_vzajemnych_vztahu/index.html

Počet cizinců v ČR, 2021. Český statistický úřad. [Online]. Dostupné na: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

Cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1994–2021, 2021. Český statistický úřad. [Online]. Dostupné na: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

Nelegální pobyt na území ČR v letech 2005–2007, 2022. Český statistický úřad. [Online].
Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nelegalni-migrace-cizincu#cr>

Nelegální pobyt na území ČR v letech 2008–2020, 2022. Český statistický úřad. [Online].
Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nelegalni-migrace-cizincu#cr>

Vyhoštění z ČR podle vybraných státních občanství v letech 2012–2020, 2022. Český statistický úřad. [Online]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nelegalni-migrace-cizincu#cr>

Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině – archiv, 2022. Ministerstvo vnitra České republiky [Online]. Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistika-v-souvislosti-s-vaalkou-na-ukrajine-archiv.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>